

فیه تفسیر احسان

کتاب
تفسیر احسان

کتاب
مذکره اخوانین در شرح حال
مشاهیر سنوان عالم از عرو و مومنین
و هند و عجم از صدر اسلام تا کنون
بر اوصاف حمیده و صفات
نسنیده آنها و اشعاری که در عربی و فارسی
و ترکی گفتند و حکایات و عجایب
که از آنها روایت شده که ارباب
تصانیف و مصنفین اجماع ذکر کرده اند
و کرده اند برتت حروف تبحر
تصنیف و طباعت

حوزة مقصود الخیر

فهرست کتاب تذکره انجوا مین 195 (UNCLASIFIED) صفحه

۳	آمنه بنت وهب مادر رسول خدا	۲۳	اسما بنت عبدالمطلب
۷	آزاد زوجه شهر بن باذان غمزه فرزند بی	۲۴	اسما بنت عمیس دختر جعفر طیار
۱۱	آسیه خاتم مادر فتحعلی شاه قاجار	۲۵	اسما بنت محمد بن صصری
۱۱	آسیه دختر جابر بن صامح بن ابی منصور	۲۵	اسما بنت یزید انصاری
۱۱	آغا کوچک صدیه مرحوم سیف تیمیرزا	۲۶	اسما بنت سمش الدین محدث
۱۱	آغا حاجی زوجت شاه قاجار	۲۶	اسما العامریه از ابالی اندلس
۱۲	آفاست	۲۶	اسما عسرت از نوان اسلامبول
۱۲	آمنه زوجه ابن دین شاعر است	۲۶	اعتماد از جواری معتد اشبیلیه
۱۳	آفا سکی دختر میرزا میران شاه	۲۸	اعرابیه از زمان بادیه نجد است
۱۳	آفا یکم از نساء عالی درجات است	۲۸	امامه بنت حسن و ج
۱۴	آمنه بنت شرف الدین الدومجی	۲۹	امامه بنت ابی العاص
۱۴	آمنه رطیه	۲۹	امامه المریدیه از نساء صحابه است
۱۴	آمنه بنت علی بن عبدالعزیز دمشقی	۳۰	آمنه اجدیل از صلحای زمان عرب
۱۴	انی فاطمه خاتم از نساء اسلامبول	۳۱	امه الخالوق دختر عبداللطیف بن صدیق
۱۴	آفا ملک بنت ابراهیم بن خلیل بن محمد	۳۱	امه الغزیز شریفیه زنی از اندلس بوده
۱۴	آنسه عقیل دختر عقیل ابن ایطالب	۳۱	ام ابان زنی است خشمیه
۱۵	آنسه عیدلان بن سلمه از قبیل بنی نضیف	۳۲	ام امین مادر اسامه بن زید
۱۶	اخت المزی همیشه ابواب ابراهیم المزی	۳۲	ام ایوب انصاری
۱۶	ارسلان خاتون از سلاجقه ایران	۳۲	ام ابرینین دختر عبدالعزیز اموی
۱۶	ارهم بانیه ستمی تقدیه سیم زوجه محمد شاه	۳۴	ام ابرینین بنت خرام الکلابیه زوجه حضرت
۱۶	ارجمند بانو سیم ملقب به ممتاز محل	۳۵	ام حمیل از اقوام ابوهریره
۱۷	اروی بنت اسحاق بن عبدالطلب	۳۵	ام حبیبیه بنت ابی سفیان
۱۹	اروی بنت عبدالطلب	۳۶	ام حسان کوفی
۲۰	اسما ذات النطاقین دختر خلیفه اول	۳۶	ام حکیم البیضاء دختر عبدالطلب

۱۸

۳۷ ام حکیم المنجریه دختر جارش بن شام
 ۳۷ ام حکیم الواصله زوجه عبد العزیز اموی
 ۳۸ ام خارجه از نسا معروفه عرب
 ۳۸ ام انخیز زوجه ابو انجم شاعر
 ۳۸ ام انخیز بغدادیه
 ۳۸ ام انخیز بنت انکریش کونی
 ۴۰ ام الدردا
 ۴۰ ام انخیز بنت صخره در خلیفه اول
 ۴۱ ام رعله القشریه
 ۴۱ ام رومان زوجه خلیفه اول
 ۴۱ ام سعید دختر عصام حمیری
 ۴۲ ام سلمه دختر رسول خدا
 ۴۲ ام سلیم دختر طحان بن خال
 ۴۳ ام عاصم مادر عمر بن عبد العزیز
 ۴۴ ام عباس دختر ابی الفتوح ضیفی
 ۴۴ ام عقیل فاطمه بنت اسد
 ۴۴ ام العلاء دختر یوسف اندلی
 ۴۵ ام علی زوجه احمد خضروه
 ۴۵ ام عیس از نسا معروفه صحابه
 ۴۵ ام الفتی مادر انجوینت که در جنگ جلیل
 از جبا حضرت قرآن را بیدان برد
 ۴۵ ام الفتح دختر احمد بن کامل
 ۴۵ ام افضل زوجه جناب عباس عم رسول خدا
 ۴۶ ام افضل دختر مامون عباسی

۴۹ ام کح زوجه اوس بن ثابت انصاری
 ۴۹ ام کلثوم الکبریا دختر حضرت امیر
 ۵۰ ام کلثوم صغرا دختر حضرت امیر
 ۵۰ ام کلثوم دختر عبد الله بن عامر
 ۵۰ ام معبد دختر خالد خزاعی
 ۵۲ ام اسار دختر عبد المؤمن
 ۵۲ ام هرون دارای مقام ولایت
 ۵۲ ام هاشم زوجه زید بن معاویه
 ۵۳ ام هانی دختر ابو طالب
 ۵۳ ام هانی دختر حافظ علی الدین محمد بن هندی
 ۵۳ ام هانی مریم دختر شیخ نور الدین شافعی
 ۵۴ ام لهند دختر قاضی ابو محمد عبد الحق اندلی
 ۵۴ ام الهشیم
 ۵۵ ام الهشیم
 ۵۶ اجنات المؤمنین مقصود زوجه ابی
 امیر بنت عبد المطلب رحمت خدا
 ۵۷ امه الغفاریه امیر بیده ابو ذر غفاری
 ۵۷ امیر الدوله بانوی سرای اعیان حضرت
 پادشاه ایران ناصر الدین شاه قاجار
 ۵۸ آغابیکم بیرویشا عه
 ۵۸ آغابیکم دختر همت قرای خراسانی
 ۵۸ آفادوست کبیر واریه
 ۵۸ امامه دختر حضرت امام محمد تقی
 ۵۸ ام حبه القند دختر حضرت امام حسن

۵۹ ام کلثوم دختر تیدالسا جردین

۵۹ ارزوی سمرقندی

۵۹ اقالی

۵۹ اقادوست

۶۰ پادشاه خاتون حکمران ملوک قراخانیان

۶۰ هبثیه دختر مقیم بن عباد

۶۲ بختیه المدینه از نساء مشهور مدینه طیبه

۶۲ بدر الدجی مادر القاکم بامر الله

۶۲ برویه زوجه امر بامر الله

۶۳ بذل جواری عبد القدر بن موسی الهادی

۶۳ برکت است اکلیده مادر ملک شرف

۶۴ بزه بنت عبد المطلب

۶۴ پرتویاله والد سلطان عبد العزیز

۶۴ ~~بختیه~~ جاریه عایشه

۶۵ پریخانم دختر شاه طماسب

۶۵ بریکه از جواری آزاد شده بنی زهره است

۶۶ بزم عالم زوجه سلطان محمود خان ثانی

۶۶ بغداد خاتون دختر امیر چوپان

۶۷ بنت ابجدی دختر جودی

۶۷ بنت حسد او یردی بن محمد بن ابی عمرو

۶۷ بوران دختر حسن بن سهل وزیر

۶۸ بھروزه خانم زوجه شاه اسمعیل

۶۸ بیگم دهلوی

۶۹ بیگم جان خانم دختر فتحعلی شاه قاجار

۶۹ بدور جاریه بنت الملکات

۷۰ بلقیس دختر محمد بن بدرالدین بلقینی

۷۰ بی دست

۷۰ بی بی خواهر شیخ عبداللہ دیوانہ

۷۰ بختہ غریبه

۷۱ تذکار پاری خاتون دختر ملک ظاہر

۷۱ ترخان خدیجه سلطان زوجه سلطان ابراهیم خان

۷۲ لقیة الارمنازیه دختر ابوالفرج

۷۳ ترکان ملکہ مادر سلطان شہاب الدین

۷۴ ترکان خاتون دختر سلطان بلال الدین

۷۴ تاخر بنت منظور ریانی

۷۴ تنوسہ کنیزک مغنیہ عباسیہ

۷۴ تمیہ بنت و سب زوجه رفاء

۷۴ تومان آغا

۷۴ لقیة دختر ظہیب محدث ابوالفرج

۷۵ تندو دختر حسینی ابن اویس ترکان

۷۶ تولی التون زوجه ملا بقالی

۷۷ توسی

۷۷ ثبیه بنت یعاز زوجه ابو ذریفہ

۷۷ ثویبہ جاریه ابولسب

۷۹ جان حسد اقادین

۷۹ جرباہ بنت قنارہ مادر زن حضرت امام حسن

۷۹ جندو زوجه حضرت امام حسن

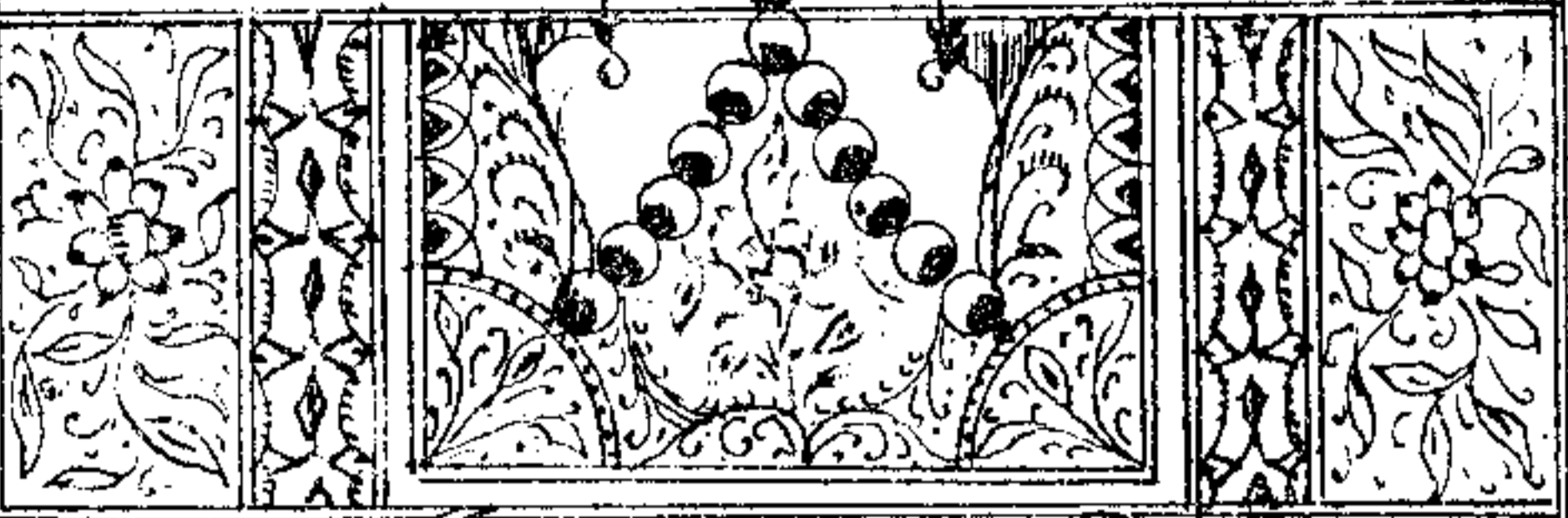
۸۰	جانان حکیم ہندیہ	۹۲	حکیمہ شفقتیہ
۸۰	جمیلہ سلطانیہ دختر ملک عادل	۹۲	علیہ بنت ابی ذویب ای حضرت مریم
۸۰	جمال النساء بغدادیہ	۹۲	علیہ سیکلی آقا دختر سلطان حیدر خان
۸۰	جمیلیہ دختر ناصر الدولہ	۹۳	حمرونہ شاعرہ اندلسی
۸۰	جانانہ دختر ابی طالب	۹۴	حنسۃ المعذنہ
۸۱	جانان محبوبہ ابی نواس	۹۴	حمیدۃ البربریہ مادر امام موسی کاظم
۸۱	جوہرہ دختر بہتہ اللہ	۹۵	حمیدہ بانو حکیم زوجہ نصیر الدین محمد
۸۲	جویریہ از زوجات رسول خدا	۹۵	حنیفۃ القسنتی
۸۳	جمیلہ خانم بانو موسیٰ حریم علی حضرت ناصر الدین شاہ	۹۶	حیاء خانم زوجہ شاہ اسمعیل صفوی
۸۴	جمیلہ آرا حکیم دختر شاہ جان قاجار غلہ اللہ	۹۶	حیات النساء حکیم
۸۴	جمیلہ خاتون شیرازیہ	۹۷	حیالی زوجہ نور علی شاہ
۸۴	جمیلہ زوجہ شاہ اسمعیل صفوی	۹۷	حاجیہ زوجہ فتح علی شاہ قاجار
۸۴	جمیلہ شاعرہ دہلویہ	۹۷	حلیہ از نساء مشہور اسلامبول
۸۵	حاجی قادیان دختر اسکندر پاشا	۹۸	حنیفہ بنت احمد بن داود
۸۵	حتی زنی مدنیہ است	۱۰۰	خدیکہ کبر القم المؤمنین زوجہ حضرت مریم
۸۷	حلیہ خانم بنت علی پاشا از اہل بک	۱۰۰	خاتون والدہ سلطان ملک عادل
۸۸	حجابی دختر بلالی استر آبادی	۱۰۰	سیف الدین ابی بکر بن ایوب
۸۸	حجابی از نسوان کلپا یکان	۱۰۰	خدیکہ الست دختر معصوم عباسی
۸۸	حنساء	۱۰۰	خدیکہ سلجوقیہ دختر داود بن سکاٹل بن سلجوقی
۸۹	حمر و نام زینب الشعریہ است	۱۰۰	خدیکہ بنت بدران
۸۹	حسانۃ التمیمیہ دختر ابو امین شاعر اہل بک	۱۰۱	خدیکہ بنت القیم معروف نامہ عزیز
۹۰	حسنہ از جواری ہمدی عباسی است	۱۰۱	خدیکہ بنت المامون
۹۰	حفصہ دختر خلیفہ ثانی از زوجات حضرت مریم	۱۰۲	خدیکہ دختر ابوالقاسم النوری
۹۱	حفصہ بنت حمدون	۱۰۲	خدیکہ بنت عبدالوہاب

۱۱۸	دنا نیر جاریه ابن کناسه	۱۰۲	خرقار محبوبه ذوالرمله شاعر
۱۱۹	دنیا جاریه عبدالسلام معروف بکین	۱۰۲	خرقار الصغایه زنی ز کجاری بود
۱۲۰	دولت بانو سیم دختر محمد عظیم شاه	۱۰۳	خلیده الملکيه مملوک ابن شماره
۱۲۰	بن اورنگت درس	۱۰۳	خنسار شاعره معروفست
۱۲۰	دینار زوجه عجاج راجر مشهور	۱۰۸	خازن الدوله زوجه فتحعلی شاه قاجار
۱۲۱	ذات الاذنین	۱۰۸	خوله دختر ثعلبه از صحایب است
۱۲۱	ذات احوال از جواری بیرون رسید	۱۱۰	خوله خواهر سیف الدوله از آل حمدان
۱۲۱	ذات انکار لقب سینه بنت صبیح عمه زوز	۱۱۰	خوله بنت جعفر احنفیه
۱۲۲	ذات النطاقین اسماء دختر خلیفه اول	۱۱۰	خیره مادر حسن بصری
۱۲۲	ذلفار از جواری خلفای اموی	۱۱۱	خیزران جاریه خلیفه عباسی
۱۲۳	ذلفاء	۱۱۱	خان زاده دختر میر یادگار
۱۲۴	ذلفاء جاریه ابن طرخان	۱۱۱	خدیکه خاتم زوجه کریم خان زند
۱۲۵	رابعه دختر ابن حجر عسقلان	۱۱۲	خدیکه دختر احمد بن الطنبغا
۱۲۵	رامه بنت انحصین النخدیة	۱۱۲	خدیکه بنت الملک
۱۲۵	ریا العقیله شاعره بصریه	۱۱۲	خرانه دختر خالد بن جعفر بن قرطه
۱۲۶	رابعه عدویه دختر امیر العدیة	۱۱۳	خوله بنت الازور
۱۲۷	رابعه شامیه	۱۱۴	دارمیه انچه از بنی کنانه
۱۲۸	رابعه حیلانیة	۱۱۶	دلا شویب که سلطان مادر سلطان سلیمان
۱۲۹	رابعه صفهانی از سلاطین آل ساسانیان	۱۱۶	دفاق معنیه
۱۲۹	رباب دختر امرء القیس	۱۱۷	دفره
۱۳۰	رباب زوجه اقلشر شاعر	۱۱۷	دشاد خاتون دختر تراش بن امیر چغان
۱۳۰	رباب دختر جمیله از بنی ذهل	۱۱۷	دشاد خاتون دختر امیر علی جلایر
۱۳۱	ربیحه جاریه ابن رابیع	۱۱۸	دشاد شاعره
۱۳۲	ربیحه زوجه زید بن عبد الملک	۱۱۸	دنا نیر جاریه خالد بن کلبی

۱۳۲ ربیعہ بنت النضر + رجب بنت یحییٰ القلیج
 ۱۳۲ ریحہ کاشانی و دختر باقی کاشانی
 ۱۳۳ رضیہ سلطان دختر شمس الدین لشمس
 ۱۳۳ رضیہ ازجاری عبدالرحمن ثالث
 ۱۳۳ رقیقہ بنت ابی صفی
 ۱۳۴ رقیہ ربیعہ حضرت رسول خدا
 ۱۳۵ رقیہ دختر حضرت امیر
 ۱۳۵ رقیہ دختر محمد بن علی بن سید القشیری
 ۱۳۶ رطلہ بنت زبیر + رطلہ بنت مثینہ
 ۱۳۷ ریاضت اکارث + رمیکہ
 ۱۳۸ روبستی + ریاضت عطفی سلمی
 ۱۳۸ ریاضت سلمی + ریاضت سمیعہ
 ۱۳۸ زبیدہ خاتون دختر جعفر بن منصور
 ۱۳۹ زینب النساء سیم دختر عالمگیر پادشاه
 ۱۴۰ زینب النساء سیم دختر عالمگیر
 ۱۴۱ سجاح بنت عمارت موصلی کادغانی
 ۱۴۲ سوده بنت زمعه زوجہ رسول خدا
 ۱۴۳ سیدہ سیم بنت سید ناصر جرجانی
 ۱۴۳ نواب عالیہ شاہ جهان سیم ریشہ پاول
 ۱۴۵ شفا بنت عبدالنور عبدالشمس
 ۱۴۵ شیرین بانوی عرم خرم و پرویز
 ۱۴۶ شہر بانو دختر زور و زورہ حضرت شہزادہ
 ۱۴۷ صفیہ زوجہ رسول خدا
 ۱۴۹ ضعیبہ بنت عزمیہ بنت ثابت المضاری
 ۱۵۰ ضعیفہ معاصر حکیم آری + طلیحہ

۱۵۰ عایشہ دختر خلیفہ اول
 ۱۵۱ عمرہ دختر سعد بن عبداللہ خدا
 ۱۵۱ عکرمہ دختر اطروش بن رواحہ
 ۱۵۳ فاقرہ زوجہ مرہ اسدی
 ۱۵۴ فاطمہ دختر اسود بن عبدالاسد
 ۱۵۵ قرۃ العین خلیفہ طایفہ بابیہ
 ۱۵۸ کناہکم + کالمہ سیم
 ۱۵۹ کثیر فاطمہ + لبابہ کبرا + لبابہ صغرا
 ۱۵۹ لبلی بنت حبیبہ لبلی حکیم انصاری
 ۱۶۰ میمونہ زوجہ رسول خدا
 ۱۶۱ ماریہ بنت شمعون
 ۱۶۱ مقینہ دختر ہشام بن عروہ
 ۱۶۳ ملکہ دختر پادشاہ سبا
 ۱۶۴ میون بنت بجدل
 ۱۶۵ مہری زوجہ حکیم عبدالعزیز
 ۱۶۶ مہستی از زمان مشورہ کبجہ
 ۱۶۶ باہ لقامام جندا پری از شاہ طکان
 ۱۶۷ نور جهان سیم بانوی عرم جہانگیر شاہ
 ۱۶۷ نہالی مصباح عرم سیم والدہ شاہ سلیمان
 ۱۶۸ علیختمت و کتوریا ملکہ اعظمہ
 ۱۷۵ ہند جگر خوار بنت عتبہ
 ۱۷۶ ہفت عقیقہ
 ۱۷۶ ہمدی از سادات جرجان
 ۱۷۷ یاسمن نوزوجہ سیم عکرمی و اسفا

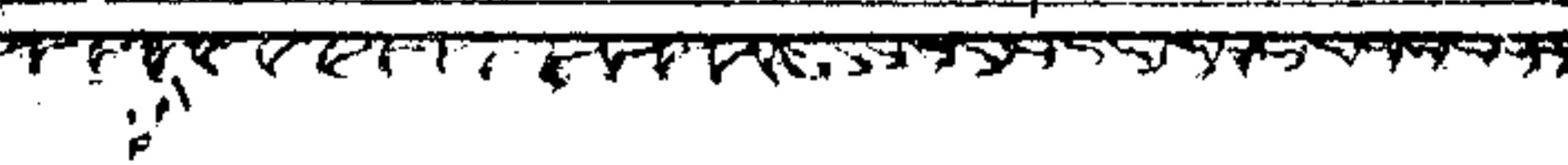

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

خامنه صنع که اوراق حبهان آید خلد را نیز بخیر است حسان آید

زهی کارنده قادر و برارنده قاهر که در شیشه امتحان صیرت بنات را جمال منی داد و در هند
بسیاری از ربات جمال و دیعه کامل از معرفت و کمال خدا و از دو دمان رسالت بتول عذرا
آورد و در خاندان نظم و عرفان ایجاد رابعه و خسا کرد افان شش پرده نشینان را در فنون
فضایل و معارف اشیاخ معارف و مشایخ نمود و ابواب حکمت و ادب بر روی مجازات
عقایل کشود مستوره عصمت از و طلب کرد معصومه نامی گشت و جاریه بزم آرائی و دلربایی
خواست محبوبه کرامی شد بترنم و ترانه مغنیه طبعهای خادما مشتعل ساخت و بشعله عشق عانیه قلبهای
جامد را گرم و نرم نموده بگذشت ملکه را بر تخت ملوک نامدار نشاند و مردان روزگار را محکوم حکم
او کرده ایند تا با ایند که امر آن اوست و فرمان فرمان او قدیش بی پایان است عطیتش نسبت
بزنان و مردان یکسان حق این است که باید غافل نبود که در چنین زنان بوده اند که در زیر
کلاه دار پیا نموده اند در فهم حقایق اجتهادی کرده و در حل خواص تحقیقی انیق آورده لشکر شکسته اند
کشور گرفته اند صدکا کرده اند صد راه رفته اند و ارباب سیرز انما بد رستی ذکر می کرده اند
مصمم شدم که در حالات نساء مشهوره است قها کنم و به استمداد رجال اهل حق طرحی برای این نازم
از حسن اتفاق کتاب مشایخ النساء از مولفات ادیب سید محمد زینبی افندی بدست آمد ترجمه
اساس قرار داده معلومات خود را با بعضی تصرفات که بنظر فائز درست بیاید بر آن افزودم و
بنکارش احوال خیرات حسان ابتدا نمودم تو مردی واقف او باش ز حال زنان نیز آگاه
باش زن از فضل محمود عالم بود چه مردی بود کز زنی کم بود حرف الالف

آمنه بنت وهب مادر حضرت رسول الله صلی الله علیه وآله دختر وهب بن عبد مناف بن
 زهره بن کلاب بن مره بن کعب بن لوی بن غالب بن فهر سیب باشد زهره از اشراف قریش و برادر
 قضی بن کلاب است که جد بنی هاشم بود پس سلسله نسب آمنه چون سته لطن بالا رفت بحضرت حضرت
 کاینات بنی اکرم صلی الله علیه وآله وسلم می پیوندد و مادر آمنه زهره دختر عبد العزی بن عثمان بن عبد
 الدار بن قضی است و مادر تره ام حبیب دختر اسد بن عبد العزی بن قضی و مادر ام حبیب زهره دختر عوف
 بن عبید بن عویج بن عدی بن کعب میباشد آمنه در حسب و نسب و ملکه کرمت و ادب اشرف زنان
 عرب بود بلکه در علو شان بر تمام مخدرات عالم مقدم و هر گونه فضل و فضیلتی او را مسلم و کدام شرف از
 این فرزندتر که صدف گوهر رسالت و مطلع خورشید جهان فرو نبوت گردیده است با جمله حال
 صورت و کمال معنی آمنه سبب شد که حضرت عبد المطلب او را در سلک ازدواج جناب عبد الله
 آورد و این منزلت را مخصوص فرزند سایر فرزای او کرد و ولادت عبد الله بیت و خیمه قبل از عام
 الفیل است و در سال نوزدهم سلطنت انوشیروان عادل بوده چون عبد الله بن شباب رسید علاوه
 بر صاحت حسن منظر و ملاحظت و لطف مخبر و شان عالی و ثرا و متعالی نوری در جبین او ظاهر بود و هویدا
 می نمود که حضرت خاتم پیغمبران از صلب کرامت او قدم بساحت امکان خواهد نهاد و کون مکان
 زینت خواهد داد و از این رو بیاگر از زمان عرب و نسوان قریش بمسری و مزاجت او رغبت و وصل
 و موصلت او را بجان شایق و طالب بودند اما تقدیر الهی این سعادت غیر تنهایی را نصیب آمنه
 خواست این جمله سعادت را برای او بسیار است و بنا بر مسطورات بعضی از متوضین در شب جمعه که
 روز عرفه بود عقد زواج عبد الله و آمنه بسته شد و در همان شب زفاف اتفاق افتاد و پس از موافقت
 نوری که در جبین عبد الله بود پیشانی آمنه انتقال نمود و شکست بندگان حسن جمال عبد الله در شب از حرمان
 خویش محزون بودند و تلخی روز نمودند بلکه بعضی بستری و بیمار شدند و با نواع اسقام گرفتار گردیدند گویند
 رقیقه یا قیله بنت نوفل بن اسد معروف با تم قتال از برادر خود رقیه شعیده بود که در این اوان همیر اخر الزمان
 عرضه وجود را بقدم و بچو خود مشرف خواهد ساخت و رحمت عالمیان سایه بر سر جهان و جهانیان
 خواهد انداخت و از جبین پدر بزرگوارش نور نبوت درخشده و لامع و سنمای رسالت از غره خورشید
 او بیرون و بساط خواهد بود و وقتی جناب عبد الله با پدر فرخنده گوهر خود در احیای عرب گردش می نمود

شارالیهب آن نور را درنا صیبه عبدالقدید و مفتون مواصلت او کردید و آرزو کرد که حامل آن نور گردد و مظهر
ان نجبه ظهور شود و نجاب عبدالقدید عرض حال نمود و استدعای وصال ابواب مواعید کشاد و مال کثیری
و عده داوانا انخواستن با مول مقرون بقول بنیاد و عبدالقدید را بدین مضمون جواب گفت و در پی آن دو

<p>أما الحرام فالجناح دونه نکيف بالامر الذي بنعنيه</p>	<p>والحل لاجل فاستبنيه يحيى الكريم عرضه ودينه</p>
--	---

غیاث الدین خواند میر و حبیب التیر منوید استخراش را فاطمه ختمیه از جناب عبدالقدید نمود و فاطمه دختر خرم ختمیه
از بنات کرام جمالی جمیل داشت و نبی کریم دارای فنون علوم و از کتب سماویه براو معلوم شده بود که خاتم
انبیاء از صلب شریف عبدالقدید بن عبدالمطلب بدینا خواهد آمد لکن روزی سر راه بر عبدالقدید گرفت و گفت
چه شود که مرا بخدمت و صحبت خود قبول نمائی و صد شکر گوید که از این راه مالک آنی عبدالقدید در جواب فرمود
بعد از حصول اجازه از پدر زانیکار میسر است اما در همان شب آمنه بان فحش نایل گشت و آن نور را حامل و
شامل روز و بیکر که فاطمه ختمیه عبدالقدید را ملاقات نمود آن ملعان و ضیاء در پیشانی او نبودش
و معلوم کرد که آمنه آزاد را کرده و این موهبت باورسیده محمود شد و بشدت متعجب و مغموم به
عبدالقدید گفت من آن نور را خواهم بودم و آن سعادت را طلب می نمودم حال که آن با دیگر است
مرا با تو کار نیست بر حق این حکایت را فاطمه شامیه و جماعتی طلبی عدویه نسبت داده اند بعضی از مورخین
نوشته اند چون خبر مزاجت آمنه و عبدالقدید منتشر شد و ویست نقر زن ماهر و می مشکین موسی از ملاقات
و رشک در گذشتند و راه آخرت بنشد خلاصه حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله در عالم
الفیل و سال قبل و چهارم سلطنت انوشیروان از بطن آمنه متولد شد و بیط زمین را بمیلاد مبارک
خود عبرت بهشت برین فرمودند و شکلات کار عالم را با سالی حل نمودند و از اینجا که نوشته اند در شب
اول مزاجت آمنه دارای آن نور گشت و روح قدسی از آن ناحیه مقدسه گذشت تا پنج این
زواج نیز تقریباً بدست میآید و چهره در آئینه مطلوب نماید اما وقتی در اینجا هست و آن این است
که حضرت آمنه در دوازدهم ربیع الاول یا هفدهم ان علی الاختلاف با رحمل حامل نبوت فرو نهاد
و از اینجا است از ماه ربیع المولود میگویند و علمای امامیه را در وقوع این ولادت با سعادت
بشرح الاول اشکالی است خلاصه کلام ایشان آنکه اشغال نبوت از صلب عبدالقدید و تعاقب

لظنه

بلکہ مستحق

لفظہ شریفہ حضرت رسالت بنا مشہور علیہ است کہ در ایام تشریق اتفاق افتاده و آن عبارتست از ایام ثلاثہ بعد از روز نحر از ذیحجہ الحرام و چون طلوع جمال آن اقیاب سہر رسالت را در ماہ ربیع الاول پذیریم لازم آید کہ زمان حمل پانزده ماہ و اندی و یا سہ ماہ و چندی بوده باشد زیرا کہ اگر کثیر ولادت ربیع نخستین از سال لاحق بوده پس زمان حمل سہ ماہ علی التقریب طول یافته است و اگر ربیع سال بعد از آن بوده پانزده ماہ امتداد یافته است و بیچک موافق مذہب جعفری نیست و در رفع این اشکال سخنان کفہ اندزبده آہن این است کہ ہمانا مقصود از ایام تشریق کہ در اقیاب اخبار و آثار بدان تصریح میکند ایام تشریق از موسم جمعی است و ذیحجہ وضعی کہ اہل جاہلیت سبیل نبی این تصرف را در شہور عربیہ میکرد و اندو اسلام این امین زشت را نسخ نمود قال اللہ تعالیٰ
إِنَّمَا النَّسَبُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَإِذَا لَوْ أَنَّ ظُلْمًا قَامًا
لِيُؤَاطُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ زَيْنَ ظَلْمِهِمْ سَوْءَ مَا عَمِلُوا وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكَافِرِينَ بعبارة اخرى ماہ اتفاق و لفظہ شریفہ فی الواقع نفس الامر حجب الفرد بود است کہ قبایل عرب انرا بحکم نبی ذیحجہ الحرام قرار داده بودند و مناسکت حج بجای میآوردہ اند و تحقیق مسئلہ و رفع اشکال و معنی نبی و کیفیت آن و رسموی کہ در اقیاب داشته اند و خطبہ کہ حضرت مقدس نبوی در نسخ این امین کرده اند در جای خود از کتب تفاسیر و اخبار و دفاتر تواریخ و آثار مشروح است خلاصہ وفات آمنہ و رسال ششم ولادت با سعادت حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ اتفاق افتاد و این ایات را در مرثیہ اور و جوانان سروده و از خصایل حمید و جوامع کی او انہا نموده اند بدیت

ذات الجمال العفة الرزینہ	نبکی الفتاة البرة الامینہ
ام نبی اللہ ذی التکینہ	زوجہ عبد اللہ والقربینہ
صارت لذی خضر ہارہینہ	وصاحب المنبر بالمدينہ

صاحب کتاب مواہب لدینی نویسد حضرت آمنہ در حال احتضار در جمال مبارک سید عالم صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم نظری نمود و این ایات می سرود

یا بن الذی من حومۃ الحمام	بارک فیک اللہ من غلام
فودی غداۃ الضرب بالسہام	بجانبعون الملک المنعام

بمائة من ابل سوام
فانت مبعوث الى الانام
تبعث في التحقيق والاسلام
فالله انهاك عن الاصنام

ان صح ما ابصرت في المنام
تبعث في الحل وفي الحرام
دين ابيك البر ابراهام
ان لا تقا اليها مع الاقوام

اما خلاصه شرح قرعه انما ختن با تير و سر به با يافتن حضرت عبداللہ بکيصد شتر ميت که حضرت عبد
المطلب جدا مجد رسول اکرم وقتی چاه زفرم را که تدقی مسدود بود در خواب دید خواست آنرا باز نماید
قریش بممانعت جنک برخواستند او گفت پروردگار را کرده نفر فرزند من عطا فرمائی که مراد
اینکار خیر آمد و توانست نمود کی از آنها را در راه قربانی گنم خداوند با و دوسپه کرامت فرمود و هنگام ادک
نزد در رسید با تیر مانی که عرب آنها را اقحاح و از لام مینا منقرعه کشیدند و بنام عزیزترین پنهان
عبداللہ درآمد بصواب دید عقلا میان ده نفر شتر که خونجهای بکفتر بود و عبداللہ قرعه زدند باز با اسم عبداللہ
درآمد عمل او مرتبه مکرر نمودند و در هر دفعه ده شتر فروزدند بار دوم قرعه بر شتران افتاد و عبداللہ بکيصد
شتر از مرگ نجات یافت و از آن روز خونجهای بکفتر بکيصد شتر گردید و نظر با نمقدمه و دستان
حضرت اسمعیل علیه السلام است که شخصی بحضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ ابن الذبیحین خطاب کرده
و بنا بر عقیده او ذبیح اسمعیل بوده است نه اسحق برخلاف معتقد مجی الدین عربی و جماعتی
که اسحق را ذبیح الله دانسته اند

آمنه بعد از سرودن ابیات مذکوره گفت کل حی میت و کل جدید بال و کل کسیر یفنی
و اما میثه و ذکر ی باق و قدر کت خیر او ولدت طمرا
کویند این آخر کلام آمنه بود پس ازین گفته راه سراسی دیگر پیو و از اشعار آمنه ابیات مسطوره در
ذیل است که در مرثیه شوهر بزرگوار خود عبد اللہ به نظم در آورده

عفا جانبا بطیاء من ال هاشم
دعت المنايا دعوة فاجابها
عشيتة راحو مجملون سريرة
فانتك غالت المنون و ريبها

وجاود لحدًا خارجًا في القمام
وما تركت في الناس مثل ابن هاشم
تقاوده اصحابه في الشراحم
فقد كان معطاء كثير الشراحم

بطحای مکه عبادت از اراضی بامین کوه ابو قیس و جبل احمر که آن دو را ایشان گفته اند و اشرف قبرین در این اراضی گمانی داشته و معروف بقبرش البطاح بوده و اندو بعضی ازین قبلیه که در خارج مین جلیین ساکن بوده اند و قبرش الظواهر نامیده اند و شهاب خفاجی در حلاله شان و علم مقام و مرتبت والدین حضرت رسول گفته است

في جنه الخلد دار الثواب
في الجوف تنجي من اليم العذاب
حاملة تصلي بنا بالعقاب

والدي طه مقام علي
فقطرة من فضلات له
فكيف ارحام له قد غدت

از او زوجه شجرین باذان و عمر زاده فیروز دلی است که از نجای اصحاب بوده در او فرزندان حضرت رسول صلی الله علیه و آله که اسود علی با دعای بتوبت برخواست این چون منشا اثری گردید اسم او در تواریخ با مذکور بعضی کتب بجای از او مرزبان نوشته اند ولی چون در کامل ابن اثیر از او میسنگار در اینجا هم همان اسم چشم بسیار شده عاصم در سیره و جلی از او از وجه نفس باذان نوشته ولی این قول خالی از صحت است تا فیروز دلی و شجرین باذان اصدا از شاه سیر عجم بودند وقتی که باالی حبشه برین استیلا یافتند کسری شجرین را لشکری مأمورین نمود که حبشهارا طرد نمایند و این دو نفر اسرار داری سپاه عجم داد و او را درین بماندند و مینمایانها را بنامیدند و مقصودشان ابناء فرس متولد شده در آن مملکت بود و در زمان حضرت ختمی مآب فیروز و شجرین باذان بشرف اسلام مشرف گردیدند بنین استیقال مکه باذان پدر شجرین کسری حکومت داشت در سال هفتم هجرت حضرت رسالت پناهی صلی الله علیه و آله نامه با بسلاطین طرا نوشته آنها را بدین مبین اسلام دعوت فرمودند از جمله نامه هم کثیر و پرورد مسطور داشتند و خسرونی احترامی کرد و نامه را درید و باذان نوشت شخصی را که در حجاز دعوی نمیری بنامید زدن نوشت باذان غریبه بخت رسول نوشت و عرض کرد که عاجلا بطرف خسرو غریمت فرمائید و انصیه را با دو نفر مأمور بدین منوره فرستاد چون مأمورین بحضور مبارک انحضرت شرف جستند و مکتوب را تقدیم کردند حضرت فرمودند خداوند شیر و پیر پرور را بر پدرش مسلط نمود و او را با بود ساخت و عقوبت دولت اسلام همان نواحی را که در کت بتعبت خسرو بوده مستخر فیما ند شما باذان بگویند دین اسلام را قبول نماید مأمورین همین بازگشته آنچه شنیده بودند گفتند چند روز بعد از ورود آنها برین فرمانی از شیر و پیر باذان رسید و در آن بلاکت خسرو را اعلام و اظهار داشته بود که مستعرض منمیر

باذان
مناجی اخذ الله
چون از شاه سیر عجم
بهر نامیدند

حجازی نباشید باذان یقین معجز حضرت نبوی صلی الله علیه وآله حاصل نموده شرف اسلام مستعد و از جانب
 آنحضرت بولایت مین منصوب گردید و آنها که اندامی ایرانی با او همراه بودند سعادت ایمان فایز آمدند باذان
 نازده بود و ولایت مین داشت و بعد از آن حال او چند نفر بجای او نصب گشته و فرزند او و والی شهر صنعا
 بود اما فیروز دیلمی او نیز در وقتی که بموجب امر و اشاره کسری برای استعلام احوال سیدانام علیه الصلوة
 والسلام بدرینه منوره رفت بسول اسلام کرد گویند وقتی که دو نفر با مور باذان چنانکه پیش ذکر شد بحضور
 حضرت رسالت پناهی مشرف شدند ریش خود را تراشیده بودند حضرت بیدید اگر اه در حنا
 دیده فرمودند با مگر ریش بسیل خود را تراشیده اید عرض کردند با مرتب خود یعنی خسرو پسر و پسر حضرت
 فرمودند مرتب من امر کرده است ریش خود را بجای گذارم و بسیل خود را بر تراشم

اما اسود غنسی اسمش عهدت و پسر کعب بن عوف از قبایل مین و از عشایر بنی مذحج و منسوب بطایفه است
 معروف بعتش و او مردی مشعبد بوده ابتدا قبول اسلام نموده پس از حجه الوداع مرشد گردید و بسبب مبارکی
 که در شعبده داشت با طلاق لسان کارها کرد و چیزها گفت و دعوی نبوت نمود و با ضلال و فریب
 عوام پرداخت و از آنجا که بمواریه با نقاب بود او را ذوا و انحراف می نامیدند چه خمار و عربی با چهره است
 که سر را بدان پوشند گویند اسود غنسی را حماری بود معلم هر وقت با او می گفتند سجده کن سر بر زمین می کشد است و چون
 می گفتند سرگین بیند از اطاعت می کرد و بد بختیت او را ذوا و انحراف می گفته اند و از عجایب آنکه زنهای همراه که
 به اسود معتقد شده بودند سرگین خمار اسود را بسرو صورت و لباس خود بجای عطریات می مالیدند با جمله
 بد و امر تبیله مذحج به اسود می کردند و او قوی گرفت و با بالی بخران جمله نمود و عمر و بن صامم را که از جانب
 حضرت رسول صلی الله علیه وآله بران قبیله حکومت داشت اخراج کرد پس از آن عازم صنعا شد و آنجا
 بتصرف در آورد و شهر بادن و والی صنعا را با پدر زن او بدان نمود و امورین اسلامی مین آشفته حال گردیدند
 و مساوین حیل که با حضرت رسول اهل مین را احکام و فرائض دین مبین اسلام می آموخت از مین حرکت
 کرده در بلده مارب با یوموسی اشعری پیوست و هر دو با هم بخت مروت فرار کردند اسود غنسی بعد از آنکه
 شهر بادن را در صنعا بگشت آزاد و زوجه او را قهر او بخت از دواج خود در آورد اما الفتی فحاشین
 حاصل نشد چه آزاد نمیتوانست بقاتل پدر و شوهر خود رغبت و مهری بمرساند خلاصه چون طغیان
 اسود غنسی در مدینه بمسج مبارک حضرت نبوی رسید نقل او امر فرمودند و بدلات از او و مین

فیروز دلی مقتول شد اسود شراب میخورد و غسل جنابت میکرد و از آنجا که شرح حال او مفصلاً در کتب
سیر و تواریخ مسطور است ما زیاده متعرض نشدیم همینقدر گوئیم که بنی مذحج قبیلہ از کانه بوده اند اما آنست
که در او اخر عمر حضرت رسول مآ و بعد با راه ارتداد رفتند و بفساد پرداختند بازوه فرقه بوده اند و
در کثاف در تفسیر آیه ارتداد که در سوره مبارکه مائده واقع است این شرح مرقوم و مخرزازی و قاضی
بیضاوی و ابوالسعود عمادی نیز در تفسیر خود از ارتداد کثاف نقل کرده اند چون خالی از آیه نیست
در اینجیل نکاشته میشود

از بازوه فرقه که مرتد شدند سه فرقه در عهد حضرت رسول مآ بودند و آنها بنی مذحج و بنی حنیفه و بنی
اسد میباشند رئیس بنی مذحج اسود عسلی بود که تمام خطه مین را متکلم نمود و اجمالی از احوال او نگاشته
شد و بنی که قبلاً سید رسول مآ اهالی مدینه را از هلاکت او خبر دادند و اصحاب خشنود گردیدند و
بعد از آن حضرت نبوی اشغال فرمودند و پس از قلیل زمانی خبر قتل اسود در مدینه منوره شایع شد
یعنی از طریق عادی این خبر باین محل رسید

رئیس بنی حنیفه مسیله کذاب بود که ادعای نبوت نمود و بحکم پیغمبران نوشت من سید رسول الله
الی محمد رسول الله اما بعد فان الارض لصفهالی و لصفهالک حضرت در جواب این قوم فرمودند
من محمد رسول الله الی مسیله الکذاب اما بعد فان الارض لله یورثها من یشاء من عباده و العاقبتین
مسیله را عساکری که خلیفه اول مدفع او مأمور کرده بود مقهور و مقتول نمودند و قاتل او همان شخص وحشی
نام بود که حمزه را در غزوه احد شهید کرد و از اینرو وحشی گفته است من در زمان جاهلیت خود بهترین
مردم را کشتم و در او انی که مسلمان بودم شناس را بقتل رسانیدم

رئیس بنی اسد طلحه بن خویلد بود و او نیز دعوی پیغمبری نمود و خلیفه اول خالد بن ولید را بدفع او مأمور
کرد طلحه پس از قتال بشام گریخت و بعد با نام و نائب و مؤمنی صاحب شد هفت فرقه از مردین
در خلافت خلیفه اول راه ارتداد پیش گرفتند و خلف طایفه عینیه بن حصن فراری بودند و طایفه
قره بن سلمه القسری از تبسید غطفان و طایفه فحاة ابن عبد یلیل از قبیلہ بنی سلیم و طایفه مالک
بن ثویبره از قبیلہ بنی ربیع و طایفه سجاح دختر منذر که از بنی تمیم بود و ادعای نبوت نمود و طایفه
اشعث بن قیس کننده و طایفه بنی بکر بن وائل که حطم بن زید ریاست آنها داشت شرابین هفت

طایفه در زمان خلیفه اول رفع شد یک طایفه هم در زمان خلافت خلیفه ثانی طریق اردو پیوند طایفه
 جمله بن ایمن از قبیله عثمان بودند جمله با آن که بشرف اسلام مشرف شده بودند مرده شده بروم رفت پوشیده
 نباشد که بعضی از ارباب سیرت میر طلحه رئیس قبیله بنی اسد را در عهد حضرت رسول صلی الله علیه و آله
 مانوریت خالد بن ولید دانسته اند و این وهم است و تحقیق خالد از جانب خلیفه اول بانکار را مورد
 اما شرح حال سجاح دختر منذر در حرف سینه بن سید و در احوال جمله بن ایمن بعضی را عقیده اینکه او آخرین
 ملک عثمان بوده این طایفه را بنی حنفه میگویند لکن اصل تحقیق گویند این سلسله پادشاهی نداشت بلکه
 تابع قیصر روم بوده و از جانب آنها ولایت یافته در حوالی شام حکومت کرده و جمله از شخص آنها
 و قصبه جمله که فیما بین اوقیه و طرابلس شام واقع است با اسم او موسوم و بدو منسوبت و بلادی که در تحت
 حکومت جمله بود در زمان خلافت خلیفه ثانی ضمیر ممالک اسلام شد و جمله خود قبول اسلام نمود و بدین منوره
 آمد و با خلیفه ثانی عنایت حج کرد و در انشای طواف شخصی از قبیله بنی قریظه را از جمله کشیده جمله غضبناک
 شد و بی بصورت شخص زد و در آن زمین او را خون آلود ساخت شخص خلیفه ثانی نظم نمود و خلیفه جمله را گفت
 مدعی خود را راضی کن و گرنه قصاص خواهیم کرد جمله گفت من از انبای ملوکم و خصم من از رعای چگونه مارا در
 رتبه قرار مید خلیفه گفت اسلام شمارا در یکد چه قرار داد و جمله گفت من امیدوار بودم بعد از قبول اسلام
 بر غیر تمسیر ای خلیفه گفت همین طور است و اسلام اغریبا شد جمله گفت من این حکم کرده و باطله گذرانید و آن
 غنیمت جدا شده همان شب بادوست و پنجاه نفر از کسان خود از راه شام بقطیفه طینیه رفت و مرده شد
 و بعد با پشیمان شده این ابیات را انشاد نمود

و عثمانینا

حضرت بعد الحق عاد اللطمة	ولم يك فيها لوصرت لها ضرر	و ادركني فيها الجاح حمية
ابعت بها العين الصيحة بالعود	فيا ليت ما لي لم تلدني وليتني	صبرت على القول الذي قاله عمر
ويا ليتني ارضى الخاضع تقفيرة	و كنت اسير افي سبي بعد و مضر	ويا ليت لي بالشام ادق معيشة
اجالس قومي اهل السمع و البصر	ادين بما د اتوا به من شرعة	وقد يجلس العود الضجر على الدار
نزه جمله گفته است		
اخذت بالجمعة رأسا از عنرا	وبالثناء بالواضحات الذرد را	
وبالطويل العمر عمر اجيدا	كما اشترى المسلم اذ تنصرا	

در شواهد کشف و تفسیر کریمه اشتر و الضلالة بالهدی و لا تشر و آیات التذمنا قلیلا مسطور است
 که اشتر بمعنی استبدال است و مقصود جمله میس باشد که باین امر شنیع پرداخته است
 اسپه خاتم مظهره مجله جلیل الشان مادر خاقان خلد اشیمان فتحعلی شاه طاب ثراه و از نساء محترمه
 طایفه یوخاری باش و بزرگی و بخت خیرات مشهور و معروفست در تمام عمر با اعمال حسنه و عبادات و
 عطیات مشغول بود و در او فرزند کانی یعنی در سال هزار و دوست و سیزده در غره ذی حجه غزیمت عتبات
 نمود و در او اسطه همان ماه موکب خاقانی نسبت خراسان حرکت کرد و فوت معظمه رضوان الله علیها در سال
 هزار و دوست و هفده در طهران اتفاق افتاد و نعش او را بجفت اشرف حمل نمودند پسرشار الیها محمد خان غزاله
 اسپه دختر جبار الدین صاحب بن ابی المنتور نیز محدثه و از اشیاخ علامه سیوطی میباشد یعنی علامه
 مشار الیه از او اخذ حدیث نموده است و آوات او در سال هفتصد و نود و هفت هجری در کوه مظنه او با
 الله شرفا و تعظیما اتفاق افتاده و مادر قاضی که جمال محمد بن نصیب ما بود و است

اسپه خاتم از زوجات خاقان خلد اشیمان مغفور فتحعلی شاه طاب ثراه و از معقوبات دایمی حضرت
 خاقانی و خواهر مرحوم امیر خان سردار و دختر فتحعلی خان قاجار و لو بود و در جلالت و بزرگواری بهال
 و نظیر داشت و ازین بن طاهر کوهر تابانک وجود نواب غفران آاب عباس میرزای نایب السلطنه طیبیه
 منجبه قدم بعرضه عالم بناده فروغ بخش این مملکت کردید مشار الیها با نواع خیرات طبعار غیب و مایل
 و اعمال خیریه را در هر حال طالب و فاعل بود تا بدو و زندگانی نمود رضوان الله علیها اوله حضرت
 نایب السلطنه عباس میرزا روز چهارشنبه چهارم ذی حجه سنه هزار و دوست و سه هجری بوده

آغا کوچک صبیبه مرحوم شاهزاده سیف الدین میرزا منجه ایست با ذوق و کمال طبعی موزون و در نظم فنون
 شعر مانی دارد و مشار الیها سماه به اغا صبیبه مرحوم میرزا عبدالکریم بن میرزا عبدالوهاب معتمد الدوله
 متخلص بنشاط و مادر میرزا عبدالکریم از سلسله جلیله و هویه بوده پس نسب این شاهزاده خاتم از طرفی بجاقان
 مغفور فتحعلی شاه طاب ثراه و از طرف دیگر مرحوم معتمد اوله نشاط و خانواد و صفویه میرسد اینر باعی ازو

کویند بشت و حور و کوثر باقی است	در روز جزا دوزخ و محشر باقی است
دوزخ چه بود بغض علی و آتش	جنت به محبت همی بر باقی است
اغاباجی از زوجات محترمه خاقان خلد اشیمان مغفور فتحعلی شاه البسه الله طلل النور و دختر مرحوم	

ابراهیم خان جو ایشیر شوشی بود و همه خدام حرم خاقانی نهایت حرمت و عزت را نسبت بانیزان می
 و منظور میداشتند چه نیزان با کمال تحمل و شکوه بچرم حضرت خاقان داخل شد و زیاده از دوستی نفر
 خادم و نوکر با خود آورده بود که همه مردمان رسید و نامی بودند از جمله ملک بیگ از بزرگان قباغان
 سمت وزارت انخدره داشت و نهایت مقید بود که خلاف ادبی خزنی از کسی نسبت با و سرزنش
 و بنابرین قصری در حوالی اما مزاده قاسم بنا کرده و غالباً در اینجا اقامت بنمود و لعجب که نیزان با کمال
 لیاقت و شایستگی و بزرگی که داشت بمضاجت حضرت خاقان نایل گردید و تا آخر عمر بکبر بود گویند
 شب زفاف چون فقط بچند کلمه سوال و جواب گذشت صبح اغاباجی این شعر ترکی غیر موزون بطور کمال بجا
 یارم کچه گلدی کچه قالدی کچه کیتدک
 عمرم تیه گلدی کچه قالدی کچه کیتدک
 خلاصه مبلغی از هدایه تم و توابع بطور سیوغال به اغاباجی و بستگان او محبت شد و در تم بماند و از اینجا
 که خود فرزندی نداشت از شاهزادگان عظام کیکاوس سیرزاد و مرصع خانم با برسم پسری و دختر بی او و
 یعنی خواهرزاده اغاباجی را در جباله مناکحت کیکاوس سیرزاد آوردند و مرصع خانم را به عباسقلینان معتد
 الدوله جو ایشیر نواده ابراهیم خان نامزد کردند و این دو شاهزاده داماد و عروس اغاباجی شدند معروف
 که حضرت خاقان مکرر سفر نمودند از خوشی با اینان خوشوقت و مشغولم و نتیجه این گفته بعد بالظهور رسید
 و اقوام اغاباجی خدمات عمد بعضی از شاهزادگان اولاد خاقان نمودند و بعد در میان سلسله جو ایشیر و
 شاهزادگان ال خاقان وصلتها شد که هنوزان رشته مستحکم و استقامت دارد خلاصه اغاباجی
 صاحب طبع و کمالات بود و در نظم و شعر مهارتی داشت و اشعار مسطور و در ذیل از نتایج افکار او

<p>خرم ان کو بسر کوی تو جاسے دارد بسفر رفت و دلم شد بجزس ناقه او سوختم از آتش غم ناصحان کی ز منع تا حشر نویسند اگر می نشود طے</p>	<p>که سر کوی تو خوش آب و هوای دارد رسم این است که هر ناقه درانی دارد و لها سیرنی بر آتشم دامن برو خاموش باش و لها نه دفتر حسن تو نه طومار من نه اتم</p>
--	--

افغانی عاشق چلبی در تذکره خود می نویسد افغانی زنی صاحب طبع بود و از فصحا و بلغاشمده میشود
 ولی شرح حال شعری از ان در میان نیست **امین** زوجه ابن دینیه است و ابن دینیه از شعرا
 صدر اسلام و نام او عبدالدین عبید الله بود و دینیه اسم مادر اوست گویند دینیه را ابتدا زنی بود که

بود و مسماة بجماء پس از بخشش از او آمنة را خواست و در جماله نکاح خود در آورد و آخر الامر جماء این
 دینیه را مقتول ساخت اما آمنة صاحب طبع و شاعره و از فضیله بوده و زیاده از حد متعارف با این
 دینیه محرم و محبت داشته و محاورات شاعرانه بنامین زوج و زوجه واقع شده چنانکه وقتی در مجلسی این سائرا
 خطاب با این دینیه و انشا کرده است

واشمت بی مزکان فیک یلوم
 طمغرضا اذنی وانت سلیم
 مجسمی من قول الوشاه کلوم
 ویرین الاسواق نکاشته شده و این شعر عاقلانه است
 فهلا صرمت الحبل ذانا ابصر
 نصیب لی ای وعقل موفر
 ولست علی مثل الذی جئت اقدر

وانت الذی اخلقتنی ما وعدتنی
 واپوزتنی للناس ثم ترکتنی
 فلو کان قول یکم الجسم قد بدا
 و بعضی ابیات رائقه و یکرازی بن در کمال غنی
 بتجاهلت و صلی حین لاحت عیاتی
 ولی من قوی الحبل الذی قد قطعه
 ولکنما اذنت بالصرم بعته

اغنا سبکی دختر میرزا میرانشاه کورکانی و زوجه

سعد و قاص از امرای کورکاتیه بود در سال شصت و بیده که قره یوسف ترکان نامه سلطان بختیار بگرفت
 امیر بطام جاگیر که از طرف شایرخ کونوال قلعه بود فرار از روی نمود و خود را بسعد و قاص رسانید سعد و
 حبس کرد میرزا شایرخ متغیر شد حکم باستخلاص او داد سعد اطاعت نمود و از خوف میرزا شایرخ بطام را
 با خود بریز بر قره یوسف چون مصمم عراق عجم بود بطام را از بند نجات داد و پسرش را که از فرخ نام
 داشت با فوجی از ترکه بقم فرستاد که اغنا سبکی را به تبریز آورد اغنا سبکی چون بی بود و میدانست قره یوسف
 دشمن خاندان اوست با غلامان خود مسلح شده ترکه را بگرفت و سرهای ایشان را بریده نزد میرزا
 شایرخ فرستاد میرزا شایرخ کاغذی به اغنا سبکی نوشته در عنوان این شعر را مسطور داشت

لفضلت للنساء علی الرجال

ولو کان النساء بمثل هدی

اقابیکم از نساء عالی درجات برات و صاحب طبع موزون بوده این شعر از افکار اوست

وای ازان لعلی که هر دم میخورد خواب ازو

آه ازان دامی که دارد درشته جان تاب ازو

آمنة بنت الدین همو جی المحلی دختر شرف الدین موسی بن احمد بن محمد الانصاری الدیه همو جی المحلی است
 پدر او از اعیان علماء و خود آمنة محدثه و از اشعیان علامه سیوطی است و علامه مشارالیه از واختران

کرده و محلی که مشارالیه با بدان منسوبست از بلاد مصر میباشد و از آنجا است جلال الدین مخفی مفسر حرمه علیه
 آمنه رطیه زنی عارفه و تقریباً در سال ولایت هجری زنده بوده و او را صاحب مقامات و کرامات
 میدانند گاه گاه بر یاریت بشیر بن حارث که از معارف اولیا میباشد سیرفته و در یکی از تذکرها می
 نویسند احمد بن حنبل و قتی بعبادت بشیر بن حارث رفته با آمنه در آنجا ملاقات کرده است و مناسکی
 دعای خیر از او نموده است رتبه که آمنه مشارالیه با بدان منسوبست یکی از بلاد شام میباشد و علاوه بر
 این چند زن که مستماة با آمنه بوده اند چند زن صحابیة نیز بهمین اسم نامیده شده از جمله آمنه بنت الازرقم
 و آمنه بنت الخلف الاسلمیه و آمنه بنت قیس و آمنه بنت سعد و آمنه بنت ابی الصلت و
 آمنه بنت عفان و آمنه بنت قیس میباشد و ابو الفرج اصفهانی صاحب اخانی را عقیده آنکه
 حضرت سکینه بنت الحسین علیه السلام نیز مستماة با آمنه بوده اند آمنه بنت علی از نساء محدثه و حضرت
 علی بن عبدالغزیز مشقی است که در حداد اسماعیلی مذکور در کتاب انباء الغر و انباء العر از تصنیف ابان حجر
 محدث و مذکور است محدثه مشارالیه در مجلس اسماعیلت حسن بن و عبداللہ بن ابی الثائب و بعض دیگر
 از محدثین حاضر شده و استماع حدیث نموده و خود تعلیم علم حدیث پرداخته در اوایل سال هفتصد و نود و
 هشت هجری در گذشته است آنی فاطمه خاتم از نسوان دارالتعاود و اسلامبول و دارای علوم و
 طبع شعر بوده از آل حسن یعنی از نسل خواجه سعد الدین حسینی صاحب تاج التواریخ است امیر خانام
 او را در سلک ازواج در آورده و پسری از او بوجود آمده امیرانازاده که دارای مقامات غلیظه
 گردید ابتدا بخدمت دولت مشغول بتدریس اشتغال داشت و بعد با ترک این شغل کرده بقضاوت
 سنیکی شهر مامور شد و مادرش آنی فاطمه خاتم در سال هزار و صد و بیست و دو در آنجا وفات کرد خلاصه
 مشارالیه با زبان ترکی عثمانی صاحب دیوان مرتب است در تذکره با منتخب اشعار او درج و ثبت

شده این دو بیت از دست که نوشته میشود	خیال عارضه کرده صحن گلستان
اچلمش شرحه لر سینه محل ارغوان در	امید و صلتک ای قاشلری ای سینه دن بجز
خیال تیر غمزنک اینا خاطر نشان در	ای ملک دختر ابراهیم بن خلیل بن محمود

و همیشه شیخ جمال الدین بن الشریکی شهسور اینان محدثه و معاصر این حجر عقلمانی بوده و با این حجر
 ملاقات و محادثه نموده در ربیع الآخر هشتصد و پانزده هجری بوده است آینه عقلمانی

دختر عقیل بن ابیطالب برادر بزرگ حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام بوده و در میان زنان بنی هاشم
بفصاحت شمرتی داشته مع ذلک اسم او بدرستی معلوم نیست روزی که اهل بیت حضرت سید الشهدا
علیه السلام از سفر شام به مدینه منوره معاودت نمودند ابنه عقیل با جمعی با استقبال آنها آمد و در
وقت ملاقات که بنوحه وزاری بر او اختدایات فرمود که منظمی از مجال فضا است و ست انشا کرد

ماذا فعلتم وانتم اخرا لامم
منها اساری و صرخی خنجر جوابد
ان تخلفونی بسوء فی ذوی رحمی

ماذا تقولون اذ قال النبی لکم
بعترتی و باهلی بعد مفتقدی
ما کان هذا جزائی اذ نصحت لکم

تیز از قرار مسطورات کامل ابن اثیر و کتاب مختصر و ممتعه المختصر و بعضی از کتب معتبره دیگر مشهور و مسطور

اترجوا امته قتلت حسینا

در اینجا از ابنه عقیل است شعر

اما صاحب تاریخ طبری این شعر را بام کلثوم

شفاعة جده يوم الحساب

بیت احسین علیه السلام نسبت داده و در طبقات شعرانی بجزرت زینب خواهر آنحضرت منسوب داشته
و بعضی هم از جناب ساینه دانسته اند ابنه عقیلان دختر عیدان بن سلمه و ستمائة به بادیه و اقبلیه بنی
ثقیف است این بن صحابه بوده و بواسطه سمن و میل برینت شجرت یافته و در آن زمان در میان زنان
اسدی نبود که از ابنه عقیلان و از فارعه دختر عقیل ثقیفیه مژین تر باشد و همه بنوان بر آرایش و زینت
این روزن غبطه و حسد میزد و بجهت فریبی که ابنه عقیلان داشت در حق او میگویند اذ اجلست تبنت
یعنی هر وقت این زن می نشیند مثل امنیت که خیمه و چادری بر پا کرده باشد وقتی که عبداللہ بن مسعود
برادر ام سلمه در خدمت حضرت رسول اعظمیت فتح طائف نمود بیت نام بخش او را بگرفتند
ابنه عقیلان تشویق و تحریص کرده گفت اذ افتحتم الطائف فعلیکت بابنه عقیلان فانما اذا اقبلت
اقبلت باریع و اذا ادبرت ادبرت بثمان یعنی وقتی که طائف را فتح کردید تو ایستاده دختر عقیلان
را بخوابه و بوقت رو بطرف شخص آید چهار شکر از شکم خود بنماید و چون پشت کند پشت چپ این را خاتمه
اشکار سازد گویند زمان قبل از آنکه بیت این کلمات را بر زبان آورد او را از غیر اولی الاربعه میدانستند
یعنی در او شبیه شهوت و میل بزنان فرض نمیکردند لهذا از او جهت ناسب نمینمودند پس از آن در حالت او
ریب و تردیدی حاصل کرده و بیت از حر و ماطر و شد کامل ابن اثیر بجای کلمات مسطوره در فوق

عبارت ذیل را از هیئت خطاب عبداللہ بن امیہ نقل نمایند آن فتح اللہ علیکم الطائف رسول اللہ ان
 یفکک باویہ بنت یحییان خانما بیضا شموع بجلاء ان تکلمت تعنت وان قامت ثمت وان مشت
 ارجعت وان قدمت ثمت یقبل یاربیع و تدبر بثمان شغیر کالافحوان یمن علیها کالقعب للمکفاء یعنی
 اگر خداوند فتح طائف را نصیب شما کرد از حضرت رسول صلی اللہ علیہ وآلہ درخواست کن که از غنیمت
 باویہ دختر عیدان را حصه تو قرار دهد چه او باریک میانی است شکفته طبع و خوش چشم چون تکلم کند
 آوازی مطبوع از او مسموع شود چون بر خیزد سر و رانانند که متمایل گردد وقت فرا میدن بیستون حراج
 شعبیه است درگاه نشستن مانند خیمه قبه دار و بنیانی است سوار باشد چون فراز آید چهار سخن در شکم نماید
 و اگر پشت کند هشت چین در خاصرتن او پدید آید و ندانش کل افحوان شباهت دارد و میان
 دورانش گاهی و از کون استایب و است که میت بختی ضرب المثل است و در مجمع الاشیان امیر
 در میان امثال مطور است که (اخت من بیت) اخت المزی من بختیم و فتح زان
 میباشد و اخت المزی بمشیرة ابو ابراهیم المزی است که از اصحاب شافعی بوده در مختصر طبقات
 سبکی چند نفر زن شافعیه را نام میرد که در علم فقه و دارای مرتبتی بوده اند از جمله اخت المزی است
 که در مسئله زکات معین در فتوای شافعی شرطی افزوده و تصریح کرده است بروایتی این زن
 در مجلس شافعی حاضر میشده از سلان خاتون خدیجه سلجوقیه است که دختر برادر طغرل بک
 سلجوقی از سلاجقه ایران بوده و در سال چهارصد و چهل و هشت در سلک از و واج القائم نامند
 ابن القادر باندت بیت ششمین خلیفه عباسی منسلک گردیده و انشاء اللہ در حرف فاشح حال
 او بیاید ابراهیم بانی ملقب بمتاز محل و متماة بقدیسه بکم زوجه ابو الفتح محمد شاه ابن جهان شاه ابن
 بهادر شاه پادشاه هندوستان فی نساحه سن و طالب علمین و نوبت بوده بعد از فوت شوهر خود
 نمود باغ باغ فانی در بیرون شهر دلی بنا نموده و از او رسیه نامیده و اکنون در خارج شهر دلی در زین
 دروازه معروف بکبیری دروازه ان باغ برقرار و باقی است در این باغ مسجد خوبی هم ساخته شده
 قدسیه بکم طبعی موزون داشته و رعنائی مخمس مکرده این شعر زبان هندی از او است
 هم جانی تخی نکه کی و لکو سلیمه هو | ایست کی کی اورده هو
 ارجعت با نو بکم ملقب بمتاز محل اولین منکوشه شهاب الدین محمد شاه جهان ابن

ملاحظه
 فرمائید

چنانکه شاه پادشاه هندوستان بود و از فرط جمال و کانی و شوخندی که داشت هر روز تعلق خاطر پادشاه
 با وی یافت و این چهار پسر و چهار دختر آورد چهار پسر او و آراشکوه و شاه شجاع و میرزا مراد و آوزنگ پسر
 نام داشتند چهار دختر به آنجناب آرا و در برابر او گیتی آرا و حجت آن آرا مسماة بودند چون آنجناب با نو حکیم در گذشت
 شوهرش بقعه عالی باید کار او در شهر کرده یا کبر آباد بنا نمود و آن را روضه تاج محل نامید و اکنون بقعه تاج بی بی مرقد
 شهاب الدین محمد شاهجهان از سال هزار و سی و هفت هجری تا هزار و پنجاه و هفت سلطنت کرده و روی منبت
 الحارث اروی بر وزن دعوی دختر حارث بن عبد المطلب و مادر مطلب بن ابی و راعه السهمی از صحابیات و
 از بنات عم حضرت رسول صلی الله علیه و آله بوده مادر غزیه و خه قیس بن طریف از نژاد حارث بن فهر بن مسالک
 میباشد در تاریخ ابوالفدا در بیان حلم معاویه حکایتی ازین مناسطه است در روزی اروی بجنوب معاویه آمد و پیش
 در آنوقت زیاده پیر شده بود معاویه اظهار لطافت کرده با او گفت مر جباکبت یا خاله حال تو چگونه است
 اروی در جواب گفت ای شیرزاده عالم خوبست اما از اینجا که تو کفران نعمت کردی و با این عتس خود بد رفتاری
 نموده بخلاف برخاستی و در صورتی که حق تو نبود خود را خلیفه نامیدی و غصب این حق را داشتی تا که از این
 خاندانیم شیراز همه کنسلیات مستند هستیم از وقتی که حضرت رسول صلی الله علیه و آله از حال فرمودند تا هم عهد
 و امیه بجنب حق ما پرداختند و ما را از حقوق خود محروم ساختند حکم شما را شد و ما در میان شما شدیم مثل
 بنی اسرائیل در میان قبطیان و تابعین فرعون و حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام مانند بیرون شد پس
 از حضرت موسی عمرو بن العاص از مقاله اروی متغیر شده گفت ای عجزه کوتا و کن عقل تو تمام شده است
 اروی گفت یا بنی النابغه تو بچه رو سخن میکنی و حال آنکه مادرت در مکه فاجره بوده شوره که با جرت قایلی
 مرد از امتنع میساخت در وقتی که مقبول شدی چغیر مدعی پیری نشد چون از مادرت حقیقت حال پرسیدند
 گفت این چغیر همه ما من متعازبت کرده اند این مولود بچه که ام شبیه تراست از دست و از اینجا که تو اجاص شیر
 شبا هست داشتی ترا با و احقاق نمودند معاویه گفت عفی الله عما سلف ای اروی حاجتی که داری بگو اروی گفت
 دو هزار دینار میخواهم که با آن برای فقرا بی کارش در دشت همواری آبی جاری است بیایم نمایم و دو
 هزار دینار دیگر برای تهیه مزاجت جوانان فقیر از بی کارش و دو هزار دینار هم برای رفع بعضی شداید و غلبه
 معاویه شش هزار دینار با و تقدیم است آنچه در تاریخ ابوالفدا نوشته شده و اما لیبی افندی در کتاب
 موسوم بچرا بر مطلقه ایند استمان را مشروح تر بیان کرده گویند وقتی که اروی در مجلس معاویه بود و

بجاست مسطور در فوق تکلم مینمود مروان بن حکم نیز در آن مجلس حضور داشت و از مقاله که آروی عمرو بن العاص خطاب کرد مروان متغیر شده گفت ای پسر زن ساکت باش و فقط کلام خود را مقصود مقصود دار که ترا بنجلیس کشانیده است آروی و مروان کرده گفت یا بن الزرقا تو نیز مثل عمرو بن العاص سخن میگوئی همانا در کودکی چشم و سحر می نمود و کوتاهی قدم و اندام نامناسب بخلام حارث بن کلد و مالی و اصلا شباهتی بپدر خود حکم که ادعای فرزندگی آن نیامی نداری چه من حکم را یشتاسم او مردی منبسط الشعر و بلند قامت بود و ظاهر او بر بزرگی او دلالت مینمود پس از ماد خود پرس تا تو را گوید که بدت کیست آنگاه آروی رو معاویه کرده گفت و الله تو اسباب جرات این اشخاص شدی که بمن مواجبه سخن گویند ای معاویه روزی که عجم حمزه شهید شد هند ما در تو این ابیات را بر خواند بیت

والحرب بعد الحرب ذات سمر
ولا اچی و عته و بکر
شفیت وحشی غلیل صدری
حتى تره اعطی فی قبری

نحن جزینا که بیوم بدر
ماکان عن عتبدلی مز صبر
شفیت نفسی و قضیت نذری
فشکر وحشی علی دهری

و عمه من آروی دختر عبدالمطلب نیز در جواب او این ابیات هند بنت اُمّیه را قرائت کرد

یا ابنة وقاع عظیم الکر
ملها شمیسین الطوال الزهر
اذ رام شیب و ابوک غدیر
بکل قطاع حسام رفیر

خریت فی بدر و غیر بدر
صبیحک الله قبیل الفجر
حمزة لیثی و علی صفیر
فحضا منه نواجر النحر

معاویه گفت عقی الله عما سلف ای خاله حاجتی که داری بخواه آروی ابتدا گفت حاجتی ندارم بر خاسته از مجلس رفت معاویه مروان و عمرو بن عاص گفت اف بر شما باد شما سبب شدید که من این حرفها را بشنوم پس از آن فرستاده آروی را بنجلیس برگردانیدند و از او درخواست نمود که حاجت خود اظهار دارد آروی بوجهی که در فوق مسطور شد ششماردینا را از معاویه خواست معاویه این مبلغ را مبدول داشت و گفت اگر پسر عمت علی علیه السلام بجای من بودی این وجه را بتو عطا نمینمود آروی از شماع این سخن ثبت گریست و گفت از علی علیه السلام گفتی و مرا متذکر ساختی آنگاه این ابیات بوالا

الدنلی را که در مرثیه حضرت امیر المؤمنین علی علیه السلام اشنا کرده است اروی بر خواند

الایا عین و یحک اسعدینا
 بتکی ام کلثوم علیه
 الاقل للخوارج حیث کانوا
 فی الشهر الحرام فجمعتمونا
 قتلتم خیر من ركب المطایا
 ومن لبس النعال ومن هذاها
 وكل مناقب الخیرات فیہ
 لقد علت قریش حیث کانوا
 اذا استقبلت جملة الحسین
 وکنا قبل مقتله بخیر
 یقیم الحق لا یرتاب فیہ
 ولس بکاتم علما لدیہ
 کان الناس اذ فقدوا علینا
 فلا تهمت معاویة بن حرب

الابتکی امیر المؤمنیننا
 بعبرتها و قدرات لیقیننا
 فلا قرت عیون الشامتیننا
 بحیر الناس طرا اجمعیننا
 فذلها ومن ركب السفیننا
 ومن قرأ المشافی والمبیدنا
 وحب رسول رب العالمیننا
 بانک خیرها حسابا و دیننا
 رایت البدر وراق التاظریننا
 نزی مولى رسول الله فینا
 و یعدل فی العدا و الاقریننا
 ولم یخلق من المتجربیننا
 نعام حاد فی بلد سنیننا
 فان بقیه الخلفاء فینا

بعد از شنیدن این ابیات معاویة گفت و التذ علی تا از آنچه نوسرودی و اورا بدان استمودی فصلت
 با بجمله اروی آنچه خواست معاویة بداد پوشید و نباشد که ابیاتی که در فوق به بند بنت امانه بنت
 وادیم پروی سطورات کتاب اسد الغابه را نمودیم اما بعضی از مصنفین این اشعار را از اروی
 بنت عبد المطلب دانسته اند اروی بنت عبد المطلب دختر جناب عبد المطلب دختر حضرت
 رسول الله صلی الله علیه و آله میباشد مشار الیهما عمر حضرت رسالت پناهی و دارای طبع شعر و فن
 بیان بوده و اشعار ذیل را در مرثیه پدر خود گفته

علی سمح بحسبته الحیا
 کریم الحیم نیته الملا

بکت عینی و حق لها البکا
 علی سهل الخلیفة ابطی
 علی الفیاض شیهة ذی المعالی